

Vaccinatie tegen blauwtong

Bescherming voor herkauwers

Belangrijk

Blauwtong is een virusziekte die ernstige gevolgen kan hebben, vooral voor schapen, maar ook voor runderen en geiten.

In de zomer en het najaar van 2008 zal blauwtong naar verwachting weer de kop opsteken.

Vanaf medio mei is er een vaccin beschikbaar.

Vaccinatie is vrijwillig. Dierhouders kunnen vaccinatie aanvragen bij hun dierenarts.

Alleen dierhouders met een UBN komen in aanmerking voor subsidie.

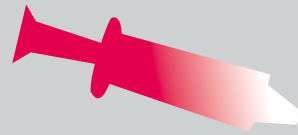
Bij schapen biedt één keer vaccineren al bescherming. Geiten en grote herkauwers moeten twee keer worden gevaccineerd.

Vaccinatie beschermt individuele dieren en remt de verspreiding van het virus.

Met dank aan:

**Vaccinatie is het enige
echt effectieve middel in
de strijd tegen blauwtong**

Vaccinatie tegen blauwtong

Bescherming voor herkauwers

Inhoud

Inleiding	3
Wat is blauwtong?	4
Hoe lang blijft een dier ziek?	6
Zijn sommige rassen extra gevoelig voor blauwtong?	8
Knutten	9
Serotype 8	10
Welke maatregelen tegen blauwtong zijn van kracht?	12
Hoe groot is de kans dat blauwtong in 2008 weer de kop opsteekt en wanneer zal dat ongeveer zijn?	13
Waarom vaccinatie?	14
Het vaccin	15
Hoe wordt het vaccin verdeeld?	16
Wat zijn de regels rond vaccinatie?	18
Wat is de procedure?	19
Bouwen dieren na besmetting een natuurlijke weerstand op?	20
Krijgen de lammeren en kalveren via de biest antistoffen mee van de moederdieren?	20
Wat gebeurt er als een geïnfecteerd dier wordt gevaccineerd?	21
Zijn er ook nadelen aan vaccinatie?	22
Geeft het vaccin volledige bescherming? En zo ja, hoe lang na vaccinatie?	22
Moet vaccinatie herhaald worden?	23
Zijn vlees en melkproducten van gevaccineerde dieren veilig?	23
Advies	24

Inleiding

Het blauwtongvirus heeft zich definitief gevestigd in Nederland. In 2006 dook het virus voor het eerst op in het zuiden en midden van het land. In 2007 raakten in het hele land op grote schaal schapen, runderen en zelfs enkele geiten besmet. Tienduizenden schapen en enkele duizenden runderen overleefden de ziekte niet.

Een echte behandeling voor blauwtong bestaat niet: tegen het veroorzakende virus is geen medicijn beschikbaar. Virusremmende middelen zijn er voor herkauwers evenmin. Vaccinatie is daarom het enige echt effectieve middel in de strijd tegen blauwtong.

Wat is blauwtong?

Schape, en ook andere herkauwers, kunnen ernstig ziek worden

Blauwtong is een door insecten overgedragen virusziekte. Het virus vermenigvuldigt zich in de lymfeklieren, bloedvormende organen en

bloedvaten. Door de beschadigingen aan de kleine bloedvaten, treedt vocht uit dat zich ophoopt in lippen, mond, neus, oogleden, oren, longen, spenen en poten.

Hoe lang blijft een dier ziek?

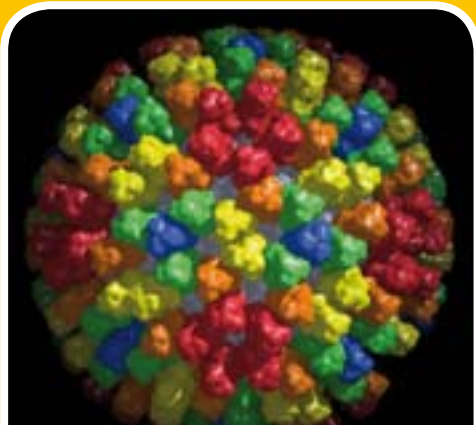

Niet elk besmet dier vertoont ziekteverschijnselen. Waarschijnlijk spelen de algemene weerstand en mogelijk andere infecties, zoals worm-

infecties, een belangrijke rol. Dieren die ziek worden, blijven dat een aantal dagen tot een aantal weken. In die periode is de behandeling gericht op pijnstilling, ontstekingsremming en het voorkomen van bijkomende bacteriële infecties. Desondanks kan een dier overlijden. Ernstig zieke dieren kunnen echter ook volledig genezen. Bij dieren die de besmetting overleven kan, zodra de ergste verschijnselen over zijn, de behandeling worden gestopt.

Zijn sommige rassen extra gevoelig voor blauwtong?

In de literatuur staat vermeld dat er tussen verschillende rassen verschil in gevoeligheid bestaat. Of dit voor de in Nederland voorkomende rassen ook het geval is, weten we niet.

Het virus

Het blauwtongvirus is lid van de grote familie van reovirussen. Het behoort tot het kleine geslacht van de orbivirussen die bij een besmetting binnendringen in de cellen die de binnenzijde van bloedvaten bekleden.

Knutten

500 %

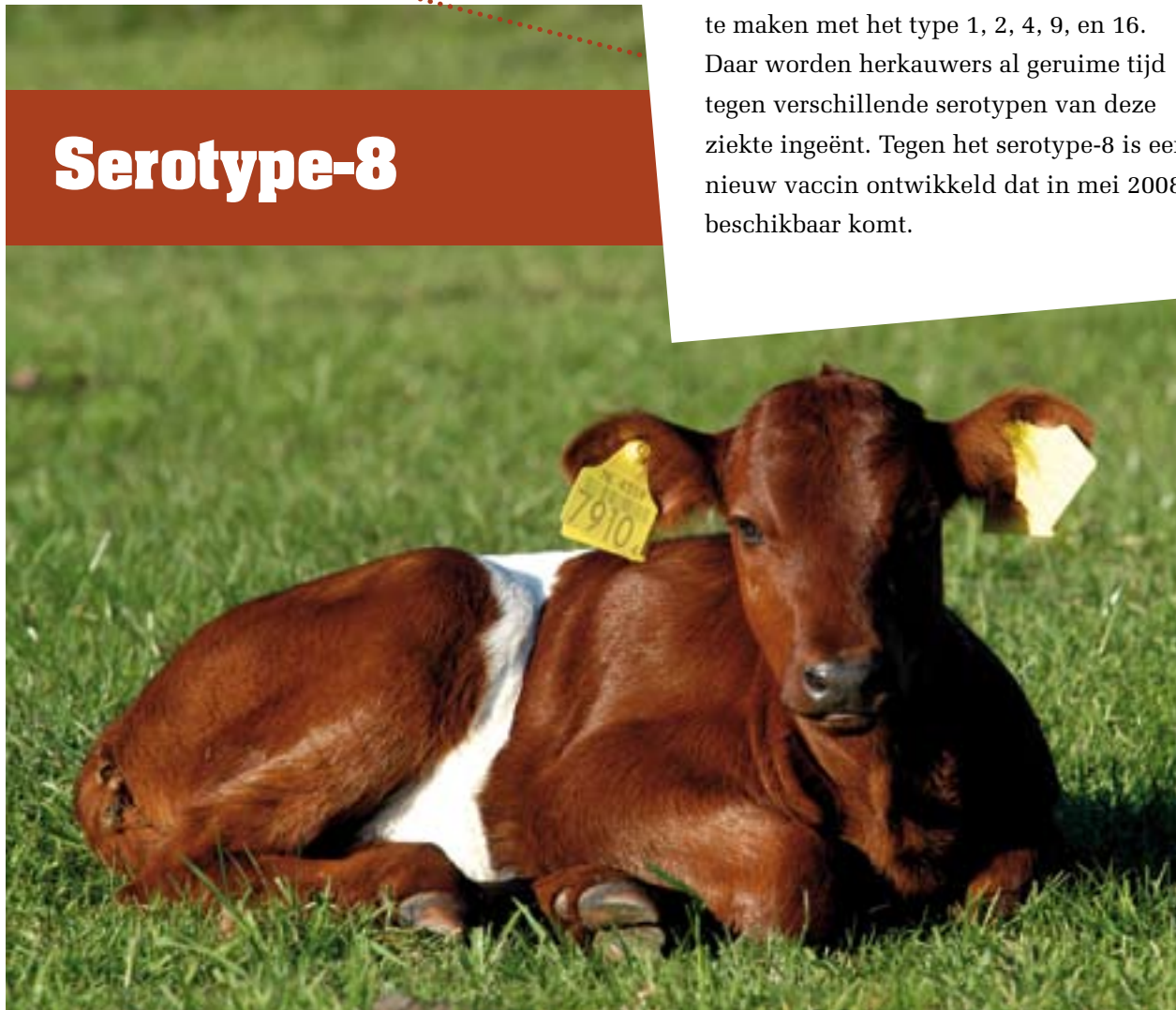
De verspreiders van het virus zijn knutten van het geslacht culicoides, insecten van iets meer dan 1 millimeter groot. Hiervan komen er in Nederland vele soorten voor, waarvan er minimaal drie het blauwtongvirus kunnen overdragen. Een vochtige omgeving is gunstig voor de ontwikkeling van knutten.

Een knut raakt besmet door het bloed op te zuigen van een besmet dier. Eén besmet dier kan tientallen knutten besmetten. En een geïnfecteerde knut kan op zijn beurt weer andere, gevoelige herkauwers besmetten.

Besmette dieren dragen het virus in het bloed. Vooral runderen blijken goede virusreservoirs, waarin het virus maandenlang kan overleven. Ook in de knut kan het virus zich vermenigvuldigen, maar daarvoor moet de temperatuur wel hoger zijn dan vijftien graden. Waar blauwtong heerst, blijkt vaak een zeer gering aantal knutten besmet. Echter, dit kleine aantal knutten is wel verantwoordelijk voor de snelle verspreiding van het blauwtongvirus.

Serotype-8

Nederland en omliggende landen zijn getroffen door het serotype-8. Dit type komt voor in Afrika en Zuid-Amerika. Hoe het virus in Nederland en omgeving is terechtgekomen, is onbekend. Andere Europese landen, zoals Spanje en Portugal, hebben te maken met het type 1, 2, 4, 9, en 16. Daar worden herkauwers al geruime tijd tegen verschillende serotypen van deze ziekte ingeënt. Tegen het serotype-8 is een nieuw vaccin ontwikkeld dat in mei 2008 beschikbaar komt.

Welke maatregelen tegen blauwtong zijn van kracht?

Voor blauwtong geldt een meldingsplicht. Dierhouders die vermoeden dat hun dieren besmet zijn, moeten een dierenarts inschakelen. De praktiserende dierenarts meldt na klinische inspectie bij de Voedsel en Waren Autoriteit (045-5354232), dat hij/zij op de dierhouderij symptomen heeft vastgesteld, die passen bij de ziekte blauwtong. Om verspreiding van het blauwtongvirus te voorkomen, is de export van herkauwers naar vrije gebieden aan extra regels gebonden. Op de website van het ministerie van LNV is hierover meer actuele informatie te vinden.

Hoe groot is de kans dat blauwtong in 2008 weer de kop opsteekt en wanneer zal dat ongeveer zijn?

De kans is groot dat knutten ook in 2008 grote aantallen herkauwers zullen besmetten met het blauwtongvirus. In Nederland deed zich in 2007 het eerste geval voor op 26 juli bij een klinisch gezond dier dat werd getest voor de export. Het is aannemelijk dat er in 2008 weer zieke dieren te melden zijn.

Vaccinatie wordt algemeen beschouwd als de enige effectieve manier om dieren te beschermen tegen blauwtong. Voor het volledig uitroeien van het virus moet vaccinatie op grote schaal, in alle getrof-

Waarom vaccinatie?

fen lidstaten, over een reeks van jaren worden uitgevoerd. Nederland heeft gekozen voor een vaccinatiecampagne op vrijwillige basis. Houders van voor blauwtong gevoelige dieren (o.a. herkauwers en kameelachtigen) mogen hun dieren laten inenten. De overheid adviseert dringend om aan vaccinatie mee te doen. Wetenschappelijke studies hebben uitgewezen dat een immuniteitspercentage van tenminste tachtig procent van de gevoelige veestapel volstaat om de infectiecyclus te doorbreken.

Tegen serotype-8 zijn door verschillende producenten vaccins ontwikkeld. Het ministerie van LNV heeft bij Intervet zes miljoen doses geïnactiveerd (=dood) vaccin besteld. Het moet bij runderen en

Het vaccin

geiten tweemaal en bij schapen één keer worden toegediend

om bescherming te bieden. De vaccinatie met geïnactiveerd vaccin moet jaarlijks herhaald worden om blijvende bescherming tegen blauwtong te garanderen.

Het vaccin is alleen effectief tegen het serotype-8. Niet uitgesloten kan worden dat er een ander type blauwtong de kop opsteekt. Het vaccin biedt in dat geval geen bescherming. Gedurende het komende knuttenseizoen zal er gericht onderzoek worden gedaan naar de circulatie van andere serotypen in Nederland.

De infectiecyclus wordt doorbroken wanneer tenminste tachtig procent van de veestapel immuun is.

Hoe wordt het vaccin verdeeld?

Mei	Juni	Juli
1 mln	1 mln	4 miljoen

Medio mei komen de eerste miljoen doses vaccin beschikbaar. In juni komen de tweede miljoen doses vaccin beschikbaar. In juli volgen nog vier miljoen doses. Vanwege de beperkte beschikbaarheid van het vaccin in de maanden mei en juni, wordt geadviseerd in die periode voorrang te geven aan (in willekeurige volgorde)

- fokrammen;
- fokschapen;
- fokgeiten;
- lammeren die bestemd zijn voor de fokkerij;
- runderen, twee maanden voorafgaand aan of volgend op inseminatie.

De eerste twee miljoen doses worden over dierenartsenpraktijken in het hele land verspreid. De hoeveelheid per praktijk is afhankelijk van het aantal herkauwers dat de praktijk onder zijn hoede heeft. De vier miljoen doses vaccin die vanaf juli beschikbaar komen, worden op aanvraag uitgeleverd aan dierenartsenpraktijken. Hierbij zal worden voorkomen dat praktijken een onevenredig grote hoeveelheid vaccin bestellen. Het advies om genoemde groepen dieren als eerste in te enten is geen voorschrift. Het advies betreft niet alleen de commercieel gehouden herkauwers, maar ook de hobbydieren.

Wat zijn de regels rond vaccinatie?

Vaccinatie is vrijwillig. Alle voor blauwtong gevoelige dieren mogen gevaccineerd worden. Het vaccin is gratis. Voor de toediening van het vaccin krijgen dierhouders twee maal het bedrag dat de Europese Commissie vergoedt. Dierhouders krijgen €1,50 per schaap of geit en €4,00 per rund of andere herkauwer. Alleen geregistreerde dierhouders (met UBN) komen in aanmerking voor subsidie.

Wat is de procedure?

1. De dierhouder maakt een afspraak met zijn dierenarts voor de vaccinatie van zijn dieren.
2. De dierenarts vaccineert de dieren en vult samen met de dierhouder een vaccinatieformulier in. Het vaccinatieformulier wordt tegelijk met het vaccin geleverd aan de dierenarts.
3. Zowel de dierhouder als de dierenarts tekenen het vaccinatieformulier.
4. De dierhouder betaalt de rekening van de dierenarts.
5. De dierhouder stuurt de vaccinatieverklaring, aangevuld met het bedrag van de factuur van de dierenarts, op naar:

Dienst Regelingen

Gegevensverwerking vaccinatieverklaringen

Bluetongue

Postbus 9

7400 AA Deventer

6. Dienst Regelingen compenseert veehouders op basis van vaccinatieverklaring.

Per UBN kan eenmaal subsidie worden aangevraagd. Stuur de vaccinatieverklaring daarom pas op als alle dieren gevaccineerd zijn en wanneer u alle facturen heeft ontvangen.

Alleen volledig ingevulde vaccinatieverklaringen worden in behandeling genomen.

Bouwen dieren na besmetting een natuurlijke weerstand op?

Het wordt algemeen aangenomen dat een natuurlijke infectie een goede bescherming biedt tegen een volgende infectie met hetzelfde virustype. Waarschijnlijk is dat met de in Nederland geïnfecteerde dieren ook het geval. Om hoeveel immune herkauwers het in Nederland na twee jaar blauwtong zou gaan, valt echter niet te zeggen. Alleen door bloed- en melkonderzoek kan worden vastgesteld welke dieren de afgelopen twee jaar een blauwtongbesmetting hebben doorstaan. Via melkcontrole bij melkkoeien is wel vast komen te staan dat zestig procent van het rundvee in aanraking is geweest met het blauwtongvirus.

Krijgen de lammeren en kalveren via de biest antistoffen mee van de moederdieren?

Ja, als ze biest krijgen van een koe, ooi of geit die de besmetting heeft doorgemaakt of is gevaccineerd. Onduidelijk is hoe lang deze antistoffen bescherming bieden. Naar verwachting zijn lammeren en kalveren van besmette en gevaccineerde moederdieren gedurende drie maanden beschermd, mits ze voldoende biest van goede kwaliteit hebben gekregen.

Wat gebeurt er als een geïnfecteerd dier wordt gevaccineerd?

In dat geval zullen de ziekteverschijnselen mogelijk beperkt blijven, maar het dier kan wel levend virus bij zich dragen en via een knut de ziekte verder verspreiden. Daarom mogen dieren pas na een wachttijd van zestig dagen na vaccinatie vervoerd worden naar niet-besmette gebieden.

Zijn er ook nadelen aan vaccinatie?

Bij vrijwillige vaccinatie ligt de verantwoordelijkheid bij de houder die de keuze heeft om te vaccineren of niet. Het vaccin dat in Nederland wordt ingezet, is onder grote tijdsdruk geproduceerd en toegelaten. Dit betekent dat een aantal gegevens over het vaccin nog niet bekend is en daarmee verschilt het blauwtongvaccin ten opzichte van vaccins die een uitgebreide toelatings- en registratieprocedure hebben moeten ondergaan. Echter, de vaccinsamenstelling is vergelijkbaar met een aantal bestaande vaccins, waardoor gegevens over o.a. vermoedelijke bijwerkingen en beschermingsduur wel te voorspellen zijn.

Geeft het vaccin volledige bescherming? En zo ja, hoe lang na vaccinatie?

Het vaccin tegen blauwtong is volgens producent Intervet veilig en effectief en geeft een afname van viraemie (aanwezigheid van het virus in het bloed) gedurende de risicoperiode, die doorgaans loopt tot eind oktober. Het vaccin heeft na vaccinatie drie weken nodig om volledig werkzaam te zijn. Bij runderen biedt het vaccin drie weken na de tweede vaccinatie optimale bescherming.

Moet vaccinatie herhaald worden?

Ja, vaccinatie moet jaarlijks herhaald worden om dieren te blijven beschermen gedurende de risicoperiode en blauwtong te kunnen uitroeien.

Zijn vlees en melkproducten van gevaccineerde dieren veilig?

Ja, het blauwtongvirus en het vaccin hebben geen gevolgen voor de gezondheid van de mens.

Advies:

Hebt u schapen, geiten of runderen? Bescherm uw eigen dieren en die van anderen. Meldt uw dieren zo spoedig mogelijk aan voor vaccinatie tegen blauwtong bij uw dierenarts.

Deze brochure is samengesteld door het Landelijk Kennisnetwerk Levende Have, in samenwerking met het Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, de Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders en het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit.

Aan de inhoud van deze brochure is uiterste zorg besteed. De uitgever aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten en/of onvolkomenheden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de uitgever.

Eindredactie: Jinke Hesterman
Fotografie: www.dierenbeeldbank.nl
Realisatie: Keigroen, Luyksgestel
Drukwerk: PRinterface

1ste druk 30.000 exemplaren

© Mei 2008 - Stichting Levende Have

Nuttige adressen

www.levendehave.nl (leg uw vragen voor aan de vraagbaak!)

www.minlnv.nl

www.hobbydierhouder.nl

www.platform-ksg.nl

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

*Platform
Kleinschalige
Schapen- en
Geitenhouders*